NORAKSTS
Lieta Nr.A420580712
A-02356-13/42

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĒZEKNES TIESU NAMS

S P R I E D U M S
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rēzeknē 2013.gada 13.augustā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis Māris Šļakota,

piedaloties pieteicējam *J.M.*,
atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvim *A.B.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *J.M.* pieteikumu par Jēkabpils cietuma administrācijas faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam cilvēktiesību standartiem atbilstošus apstākļus Jēkabpils cietuma trešās vienības kamerā Nr*./kameras numurs/*, personiskā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 13 000 apmērā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 7 000 apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs *J.M.* iesniedza Ieslodzījuma vietu pārvaldē 2012.gada 31.augusta iesniegumu, apstrīdot Jēkabpils cietuma administrācijas faktisko rīcību – nenodrošināšanu ar cilvēktiesību standartiem atbilstošiem apstākļiem Jēkabpils cietuma trešās vienības kamerā Nr*./kameras numurs/* (turpmāk – kamera Nr*./kameras numurs/*). Lūdza atlīdzināt personisko un morālo kaitējumu Ls 20 000 apmērā.

Pieteicējs iesniegumā norādīja, ka kamerā Nr./*kameras numurs*/ faktiski nav loga, līdz ar ko nav pietiekama dabiskā apgaismojuma un nav arī dabiskās ventilācijas. Kamerā bija jūtams mitrums. Mākslīgā ventilācija nedarbojas pietiekami labi. Kamera bija pārapdzīvota. Sanitārais mezgls nav norobežots no pārējās daļas un nenodrošina nepieciešamo privātumu. Kamerā Nr./*kameras numurs*/ iekļūst sarkanās skudras un cietuma administrācija nav veikusi nekādus pasākumus, lai tās iznīcinātu.

[2] Ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2012.gada 4.oktobra lēmumu Nr.1/15.2-M4750 (turpmāk – Lēmums) pieteicēja sūdzības atzītas par nepamatotām un atteikts viņam izmaksāt atlīdzinājumu.

Lēmumā norādīts šāds pamatojums.

[2.1] Pieteicējs, atrodoties Jēkabpils cietumā, kamerā Nr./*kameras numurs*/ tika ievietots laikposmā no 2012.gada 23.aprīļa līdz 2012.gada 13.septembrim.

No 20.aprīļa līdz 9.maijam un no 16.augusta līdz 5.septembrim pieteicējs tika konvojēts no Jēkabpils cietuma uz Liepājas cietumu.

[2.2] Latvijas Sodu izpildes kodeksa 77. pantā noteikts, ka notiesātajiem, kuri izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādēs, nodrošināmi epidemioloģiskās drošības un higiēnas noteikumiem atbilstoši sadzīves apstākļi. Dzīvojamās platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam nevar būt mazāka par 2,5 kvadrātmetriem vīriešiem un 3 kvadrātmetriem sievietēm un nepilngadīgajiem.

Saskaņā ar Jēkabpils cietuma administrācijas sniegto informāciju, kameras Nr./*kameras numurs*/ kopējā platība pēc būves tehniskās inventarizācijas lietas ir 17,8 m^2 un tā ir paredzēta sešiem notiesātajiem, bet pēc iespējas tajā tiek ievietoti līdz pieciem notiesātajiem. Vidējais notiesāto skaits kamerā Nr./*kameras numurs*/ bija četri notiesātie (ieskaitot pieteicēju), ko apliecina Jēkabpils cietuma uzraudzības daļas priekšnieka vietnieka amatpersonas izziņa, līdz ar to, platība uz vienu ieslodzīto sastādīja 4,45 m^2, kas atbilst normatīvo aktu prasībām.

[2.3] Kamera Nr./*kameras numurs*/ ir aprīkota ar atsevišķu sanitāro mezglu, mākslīgo un dabisko apgaismojumu, centrālo apkuri, dabisko un mākslīgo ventilāciju. Mākslīgo apgaismojumu kamerā Nr./*kameras numurs*/ nodrošina viens gaismeklis telpas vidū, kas piekārts pie griestiem 3,10 m augstumā ar divām 36 W luminiscences spuldzēm. Gaismas darbības periods diennaktī ir 16 stundas. Nakts apgaismojumu nodrošina viens gaismeklis ar vienu 60 W kvēlspuldzi, tās darbības periods diennaktī ir 8 stundas. Dabisko apgaismojumu un ventilāciju kamerā nodrošina viens koka logs (veramā loga izmēri 0,85 m x 0,45 m), kas drošības apsvērumu dēļ aprīkots ar restēm (stieņu diametrs – 5 mm, attālums starp stieņiem – 5 cm).

Kameras Nr./*kameras numurs*/ sanitārais mezgls nodrošināts ar metāla izlietni, keramisko klozetpodu ar skalojamo kasti un norobežots no kameras ar 1,5 m augstu ķieģeļu mūra sienu, kas nodrošina pietiekamu privātumu notiesātajiem gan no citu notiesāto puses, gan no cietuma amatpersonu puses. Sanitārā mezgla kopējā platība ir 2,07 m^2 (1,8 x 1,15 m).

Kamera Nr./*kameras numurs*/ nodrošinātā ar trim divstāvu metāla gultām (1,98 m (garums) x 1,82 m (augstums) x 0,7 m (platums)), metāla galdu (0,8 x 0,8 m), diviem soliem (1,0 x 0,3 m un 1,0 x 0,2 m), kā arī trim piegultas skapīšiem un virsdrēbju pakaramo.

[2.4] Jautājumā par ventilācijas sistēmu kamerā, atbildētāja uzsvēra, ka Latvijā nav neviena normatīvā akta, kas reglamentētu prasības ventilācijai ieslodzījuma vietās un nav normatīvo aktu, kas nosaka konkrētus mikroklimata parametru pieļaujamos lielumus. Atbilstoši 2003.gada 23.septembra Ministru kabineta noteikumiem Nr.534 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 23103 „Dzīvojamo un publisko ēku apkure un ventilācija"" situācijās, ja vienīgais telpas gaisa piesārņojuma avots ir cilvēki, svaigā gaisa padeves absolūtais minimums ir 15 m^3/h uz cilvēku, bet noteikumi neattiecas uz būvprojektiem, kuri likumā noteiktajā kārtībā iesniegti akceptēšanai līdz 2003.gada 31.decembrim un kuru tehniskie risinājumi atbilst attiecīgajā laikposmā piemēroto normatīvo aktu prasībām. Tā kā Jēkabpils cietuma ēkas ir būvētas pirms 2003.gada 31.decembra, minētie noteikumi uz tām neattiecas. Vienlaikus ventilācija Jēkabpils cietuma kamerās ir pietiekama, mitrums tajās neuzkrājas, ņemot vērā to, ka kamerās pastāv iespēja atvērt logus.

Kamera Nr./*kameras numurs*/ ir aprīkota ar mākslīgo gaisa ventilāciju. 2005.gada 25.decembrī saskaņā ar A/S „/*Nosaukums*/" izstrādāto projekta dokumentāciju Nr.05-32-084 tika izbūvēta nosūcošās ventilācijas sistēma būvei „Soda izolators", kurā atradās iesniedzējs. Ventilācijas sistēmas aprēķins tika veikts, rēķinot 15 m^3 gaisa stundā uz vienu notiesāto kamerās. Saskaņā ar ventilācijas pasi nosūcoša kanāla ventilatora KD 500 M1 ar regulējamu ātrumu režīmiem, ražīgums ir 3370 m^3/h. Kameras Nr./*kameras numurs*/ dabīgā gaisa nosūces daudzums ir 115 m^3/h, gaisa kustības ātrums centrā ir 0,05 m/sek., gaisa vada diametrs 200 mm.

Līdz ar to pārvaldes ieskatā kamerā Nr./*kameras numurs*/ ventilācija ir pietiekama.

[2.5] Jēkabpils cietuma administrācija regulāri veic dezinsekcijas un deratizācijas pasākumus trešajā vienībā, ko aplecina SIA „/*Nosaukums 2*/" 2012.gada 11.aprīļa darbu pieņemšanas - nodošanas akts Nr.227, 2012.gada 21.jūnija darbu pieņemšanas - nodošanas akts Nr.400, 2012.gada 6.jūlija darbu pieņemšanas - nodošanas akts Nr.461 un 2012.gada 31.augusta darbu pieņemšanas - nodošanas akts Nr.675.

Jēkabpils cietuma administrācija norāda, ka 2012.gada 25.jūlijā Veselības inspekcijas Latgales kontroles nodaļas inspektori veica trešās vienības inspicēšanu, kur, pamatojoties uz kontroles akta Nr.00240512 atzinumu, netika konstatēti insekti un grauzēji.

Secināms, ka pieteicēja apgalvojums par sarkano skudru klātbūtni kamerā nav patiess.

[2.6] Jēkabpils cietuma administrācija norāda, ka pieteicējs nav sūdzējies cietuma administrācijai par uzturēšanās apstākļiem kamerā Nr./*kameras numurs*/. Tāpat pieteicējs nebija vērsies pie Jēkabpils cietuma administrācijas ar lūgumu, lai viņu pārvieto uz citu dzīvojamo kameru. Jēkabpils cietuma administrācija iesniedzējam piedāvāja izciest soda termiņu dzīvojamā zonā, bet pieteicējs atteicās.

[2.7] Tā kā nav konstatējama prettiesiska faktiskā rīcība, pieteicējam nav tiesību uz atlīdzinājumu.

[3] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Jēkabpils cietuma administrācijas faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam cilvēktiesību standartiem atbilstošus apstākļus kamerā Nr./*kameras numurs*/, personiskā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 13 000 apmērā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 7 000 apmērā.

Pieteikumā norādīti šādi argumenti.

[3.1] Pēc pieteicēja aprēķiniem kamera Nr./*kameras numurs*/ bija mazāka, nekā tas norādīts Lēmumā. Turklāt, kamerā pārsvarā bija ievietoti pieci vai seši notiesātie, līdz ar to neatbilst patiesībai Lēmuma norāde, ka pārsvarā kamerā uzturējušies četri cilvēki.

[3.2] Pieteicējs vairākkārt vērsies pie Jēkabpils cietuma administrācijas ar lūgumu izvietot viņu citā kamerā, uz ko saņēmis tikai solījumus, kā arī skaidrojumu, ka pašlaik neesot labākas kameras. Pieteicējs īpaši bija lūdzis pārvietot viņu uz četrvietīgo kameru, jo kā nesmēķētājam viņam būtu vieglāk paciest trīs smēķētājus.

[3.3] Kamerai Nr./*kameras numurs*/ faktiski nav logu, jo esošais logs par tādu nav uzskatāms, tā kā tas ir aizmetināts ar metāla konstrukcijām, kuras ir vairākās kārtās. Nepatiess ir Lēmuma apgalvojums, ka starp restēm ir 5 cm, jo nav ņemts vērā, ka metāla konstrukcijas ir vairākās kārtās. Pieteicējam, piemēram, nav izdevies caur kameras restēm izgrūst pildspalvu, jo tā iesprūdusi. Kameras faktiski nav dabiski vēdināmas.

Mākslīgā ventilācija gadiem nav tīrīta, spraugas ir aizsērējušas ar putekļiem, tādēļ tā nepilda savas funkcijas.

Pieteicējs nesmēķē, taču nepietiekamās ventilācijas dēļ bijis spiests paciest cigarešu dūmus un pret savu gribu padarīts par pasīvo smēķētāju.

[3.4] Kameras logs, ņemot vērā arī tā aprīkojumu ar metāla restēm, nedod pietiekamu dabisko apgaismojumu. Saulainā dienas laikā kamerā ir jāieslēdz mākslīgais apgaismojums un arī pēc tam kamerā vēl ir tumšs.

[3.5] Nožogojums apkārt sēdpodam ir tikai formāls, jo nenodrošina privātumu. Sanitārā mezgla telpa ir pārskatāma no otrā stāva guļvietas, kā arī to redz cietuma amatpersona, kas atver kameras durvis. Šāda situācija ir pazemojoša.

[3.6] Lēmumā norādītās ziņas par dezinsekcijas pasākumiem ir nepatiesas, jo ne pieteicējs, ne viņa kameras biedri šādus pasākumus nav novērojuši. Ar skudrām kamerā cīnījušies paši ieslodzītie – kameras stūrī izbēruši cukuru un pēc laika, kad skudras savairojās, tās dedzinājuši ar gāzes šķiltavām.

[3.7] Minētajos apstākļos pieteicējs pavadījis faktiski visu 2012.gada vasaru un pastāvīgi cietis no noguruma, apātijas, stresa, depresijas un bezmiega. Pieteicējs bija pakļauts riskam saslimt ar tuberkulozi. Nepietiekamā dabiskā apgaismojuma un pastāvīga mākslīgā apgaismojuma apstākļos sākušas sāpēt acis.

[3.8] Tiklīdz pieteicējs iesniedzis sūdzību par minēto faktisko rīcību, viņš nekavējoties, bez jebkāda iemesla pārvests uz Daugavgrīvas cietumu. Pieteicējs šādu rīcību uzskata par represijām un vajāšanu, jo Jēkabpils cietumā sodu izcieš pieteicēja tuvi draugi un radinieks.

[4] Tiesai iesniegtajā rakstveida paskaidrojumā Ieslodzījuma vietu pārvalde neatzina pieteikumu, atsaucoties uz Lēmuma argumentiem.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja pieteikumu uz tajā norādīto argumentu pamata. Precizēja, ka ar personisko kaitējumu ir jāsaprot pieteicēja godam un cieņai nodarīto kaitējumu.

[6] Atbildētājas pārstāvis tiesas sēdē neatzina pieteikumu pamatojoties uz Lēmumā norādītajiem argumentiem. Uzsvēra, ka pieteicējs bija atteicies no soda izciešanas dzīvojamās zonas kamerā. Kamera Nr.*/kameras numurs/* ir slēgta kamera, kurā uzturas mazāk ieslodzīto, cita starp, tādi ieslodzītie, kuriem var būt problēmas ar citiem ieslodzītajiem. Šāds lēmums tiek pieņemts pēc paša ieslodzītā iniciatīvas, kā arī balstoties uz Drošības daļas sniegto informāciju.

Uz tiesas jautājumu par mākslīgās ventilācijas darbības mērījumiem, atbildēja, ka par šādu mērījumu veikšanu ziņu nav un Lēmumā informācija norādīta, balstoties uz ventilācijas sistēmas tehnisko dokumentāciju.

Motīvu daļa

[7] Izvērtējot lietas dalībnieku argumentus un lietas materiālus, tiesa secina, ka pieteikums ir daļēji pamatots un apmierināms daļā.

[8] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 89. pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Satversmes 95. pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam.

Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) 7.pants noteic, ka nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgi, necilvēcīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Savukārt Pakta 10.pants noteic, ka visām personām, kurām atņemta brīvība, ir tiesības uz humānu apiešanos un cilvēka personībai piemītošās pašcieņas respektēšanu. Tas nozīmē, ka pret personām, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst izturēties pretēji Pakta 7.panta noteikumiem, kā arī personas nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem. Personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, kas noteiktas Paktā, ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami (*General Comment No.21: Replaces general comment 9 concerning humane treatment of persons deprived of liberty (Art.10): 10/04/92, Human Rights Committee, para 3).*

Tātad citētajās tiesību normās ir nepārprotami nostiprināts cilvēka spīdzināšanas un necilvēcīgas izturēšanās aizliegums, tostarp nepieļaujot šādu izturēšanos arī pret ieslodzītām personām.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka no Konvencijas 3.panta valstij izriet pienākums nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai soda izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošinātas *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 51.punkts, 2002.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" 95.punkts).*

Minētās atziņas pēc būtības ir nostiprinātas Latvijas sodu izpildes kodeksa 4. panta otrās daļas 1. punktā, proti, izpildot jebkura veida kriminālsodu, ievērojams šāds pamatprincips – sodu izpildes praksē ir nodrošināmas likumā noteiktās garantijas pret spīdzināšanu un necilvēcīgu vai pazemojošu soda piemērošanu notiesātajai personai; soda izpildes mērķis nav sagādāt fiziskas ciešanas vai pazemot cilvēka cieņu, vai izstumt viņu no sabiedrības.

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka no spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās un sodīšanas aizlieguma izriet valsts pienākums nodrošināt ieslodzītajiem pienācīgus apstākļus ieslodzījuma vietā un šādu apstākļu nenodrošināšana var radīt cilvēktiesību pārkāpumu.

[9] To, vai konkrētajā gadījuma ir būtiski ierobežotas cilvēktiesības, palīdz izvērtēt arī rekomendējoša rakstura dokumenti, kuri vienlaikus ir ar pietiekami autoritatīvu raksturu.

Saskaņā ar Eiropas cietumu noteikumu (Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikums Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem) 18.1. apakšpunktu apstākļiem ieslodzītajiem paredzētajās telpās, un jo īpaši guļamtelpās, ir jābūt tādiem, kas neaizskar cilvēka cieņu un, cik vien iespējams, nav pretrunā ieslodzīto tiesībām uz privāto dzīvi, kā arī tiem jāatbilst veselības un higiēnas prasībām, jo klimatiskajiem apstākļiem, un jo īpaši platībai, gaisa kubatūrai, apgaismojumam, apkurei un ventilācijai šajās telpās jāpievērš pietiekami daudz uzmanības.

Visās ēkās, kurās jādzīvo, jāstrādā vai jāpulcējas ieslodzītajiem, saskaņā ar šo noteikumu 18.2.apakšpunktu telpām jāatbilst šādām prasībām: logiem ir jābūt pietiekami lieliem, lai ieslodzītie normālos apstākļos varētu lasīt vai strādāt dabiskā apgaismojumā un, ja vien ēkā nav atbilstošas gaisa kondicionēšanas sistēmas, lai pa tiem telpās varētu ieplūst svaigs gaiss, kā arī mākslīgajam apgaismojumam jāatbilst atzītiem tehniskiem standartiem (..).

Eiropas cietumu noteikumu 19.3.apakšpunktā noteikts, ka ieslodzītajiem pastāvīgi ir pieejamas sanitārās labierīcības, kurās ievērotas higiēnas prasības un ieslodzīto tiesības uz privātumu.

[10] Lietā nav strīda par to, ka pieteicējs kamerā Nr.*/kameras numurs/* atradās laika posmā no 2012.gada 23.aprīļa līdz 2012.gada 12.septembrim, ar pārtraukumiem no 2012.gada 20.aprīļa līdz 9.maijam un no 2012.gada 16.augusta līdz 5.septembrim, kad viņš tika etapēts

uz Liepājas cietumu. Tātad, kopumā pieteicējs kamerā Nr.*/kameras numurs/* uzturējās 107 dienas.

[11] Par apstākļiem kamerā Nr.*/kameras numurs/* periodā, par kuru ir strīds, tiesa gūst priekšstatu no šādiem pierādījumiem:

1) ziņām pieteicēja 2012.gada 31.augusta iesniegumā un pieteikumā tiesai,

2) Jēkabpils cietuma uzraudzības daļas priekšnieka vietnieka izziņas (*lietas 43.lapa*),

3) Veselības inspekcijas 2012.gada 25.jūlija kontroles akta Nr.00240512 (*lietas 46.-47.lapa*),

4) SIA „*/Nosaukums 2/*" 2012.gada 11.aprīļa, 21.jūnija, 6.jūlija un 31.augusta pieņemšanas-nodošanas aktiem par dezinsekciju un deratizāciju (*lietas 48.-51.lapa*),

5) Jēkabpils cietuma priekšnieka 2012.gada 18.septembra vēstules Ieslodzījuma vietu pārvaldei (*lietas 52.-53.lapa*),

6) Tiesībsarga 2013.gada 7.februāra vēstules pieteicējam „Par pārbaudes lietas neierosināšanu" (*lietas 69.-70.lapa*),

7) Jēkabpils cietuma priekšnieka 2013.gada 7.jūnija vēstules Ieslodzījuma vietu pārvaldei „Par papildus pierādījumu sniegšanu" (*lietas 81.lapa*) un Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2013.gada 11.jūnija paskaidrojuma tiesai (*lietas 80.lapa*),

8) iesniegtajiem fotoattēliem (*lietas 86.-102.lapa*).

[12] Latvijas sodu izpildes kodeksa 77.panta pirmā daļa paredz, ka dzīvojamās platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam vīrietim nevar būt mazāka par 2,5 kvadrātmetriem.

Eiropas Spīdzināšanas novēršanas komiteja savos ziņojumos vairākkārt ir ieteikusi grozīt šo normatīvo regulējumu un noteikt, ka platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam nevar būt mazāka par 4m^2 (*sk., piemēram, Report to the Latvian Government on the visit to Latvia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 November to 7 December 2007, para 36, http://www.cpt.coe.int/documents/lva/2009-35-inf-eng.htm#_Toc196040 774*).

Savukārt Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka cietuma kameras platība ir būtisks aspekts, kas jāņem vērā, izvērtējot, vai ieslodzījuma apstākļi ir pazemojoši. Ja uz vienu ieslodzīto ir mazāk nekā 3m^2, tad, Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieskatā, kamera ir uzskatāma par tik pārapdzīvotu, ka tas pats par sevi ir pamats Konvencijas 3.panta pārkāpuma konstatēšanai (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 22.oktobra sprieduma lietā „Orchowski pret Poliju" 122.punkts; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011.gada 20.oktobra sprieduma lietā „Mandic un Jovic pret Slovēniju" 75.punkts*).

Kā tas izriet no Jēkabpils cietuma administrācijas sniegtās informācijas, kameras Nr.*/kameras numurs/* kopējā platība ir 17,8 m^2. No Jēkabpils cietuma uzraudzības daļas priekšnieka vietnieka izziņas izriet, ka periodā, kad pieteicējs uzturējās kamerā Nr.*/kameras numurs/*, ieslodzīto skaits tajā nepārsniedza 4 cilvēkus. Vienlaikus sniegtā informācija ir pietiekami precīza un uzticama, kādēļ tiesa neatrod pamatu to apšaubīt. Proti, informācija par

kameras platību ir gūta no būves tehniskās inventarizācijas lietas, savukārt ieslodzīto skaits kamerā, kā tas ir redzams izziņā, tiek precīzi fiksēts. Iepretim minētajam, pieteicēja paskaidrojumi par to, ka Lēmumā nepareizi norādīta kameras platība un ieslodzīto skaits tajā, ir nekonkrēti un subjektīvi.

Priekšroku dodot Lēmumā atspoguļotajai informācijai par kameras Nr.*/kameras numurs/* izmēriem un ieslodzīto skaitu, tiesa secina, ka neapstiprinās pieteicēja apgalvojums par kameras pārapdzīvotību. Platība uz vienu ieslodzīto kamerā Nr.*/kameras numurs/* sastādīja 4,45 m^2. Pat ņemot vērā, ka noteiktu platību aizņem sanitārais mezgls, tik un tā dzīvojamās platības daudzums kamerā netuvojas kritiskajai robežai tādā izpratnē, kā tas norādīts Eiropas Spīdzināšanas novēršanas komitejas ziņojumā un Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos. Tiesa secina, ka nav pamata konstatēt cilvēktiesību pārkāpumu uz tā pamata vien, ka kamera būtu uzskatāma par pārapdzīvotu.

[13] Pieteicējs norāda, ka vienīgais logs kamerā nenodrošina svaiga gaisa piekļuvi un pietiekamu dienas apgaismojumu.

Saskaņā ar Jēkabpils cietuma informāciju, dabisko apgaismojumu un ventilāciju kamerā nodrošina viens koka logs (veramā loga izmēri 0,85 m x 0,45 m), kas drošības apsvērumu dēļ aprīkots ar restēm (stieņu diametrs – 5 mm, attālums starp stieņiem – 5 cm).

[13.1] No cietuma sniegtās informācijas, kā arī no lietā iesniegtajiem fotoattēliem, tiesa secina, ka, lai gan kameras Nr.*/kameras numurs/* loga izmēri nav lieli, tomēr, nav pamata uzskatīt, ka tas nepildītu dabiskās ventilācijas funkciju. No fotoattēliem redzams, ka logs ir atverams. Logā ir iebūvētas restes un, kā to pareizi norāda pieteicējs, tās ir divos līmeņos, tomēr, arī šī iemesla dēļ nav jāsecina, ka gaisa piekļuve būtu ievērojami apgrūtināta. Tiesa ņem vērā, ka saskaņā ar cietuma sniegto informāciju, gaisa apmaiņu kamerā papildus nodrošina arī mākslīgā ventilācija. Pieteicēja apgalvojumi, ka ventilācija ir nepietiekama, ir subjektīvi un nepietiekami, lai konstatētu pārkāpumu.

[13.2] Pie citāda secinājuma tiesa nonāk, vērtējot dabiskā dienas apgaismojuma daudzumu kamerā. Saprātīgi izvērtējot fotoattēlos redzamos loga izmērus, tā izvietojumu, logā iebūvētās restes, tiesa secina, ka dabiskais apgaismojums, lai gan vispārīgi iekļūst kamerā, tomēr, nav pietiekams. Proti, tas nav tāds, lai pie dabiskā apgaismojuma varētu lasīt (izņemot loga tuvumā esošās gultas otrajā stāvā) vai strādāt. Uz to, ka dabiskais apgaismojums ir nepietiekams, norāda arī cietuma paskaidrojums, saskaņā ar kuru diennakts gaišajā posmā kamerā tiek ieslēgts arī mākslīgais apgaismojums. It īpaši jāņem vērā tas, ka pieteicēja sūdzības attiecas uz vasaras periodu, kad diennakts gaišajā laikā pamatā būtu jāiztiek tikai ar dabisko apgaismojumu.

Tiesa uzskata, ka ilgstoša atrašanās kamerā, kur dienas gaisma ieplūst ierobežotā daudzumā un apgaismojumu nemitīgi papildus jānodrošina ar mākslīgajiem gaismekļiem, ierobežo pamattiesības. Lasīšana šādos apstākļos ir iespējama, taču, ilgstoša lasīšana, neapšaubāmi, ir nogurdinoša. Turklāt, lasīšanas iespēja nav vienīgais kritērijs, jo apgaismojuma (it īpaši – dienas apgaismojuma) pietiekamība ir svarīgs faktors cilvēka veselības uzturēšanai un kopējai labsajūtai. Apstākļi, kad personai ilgstoši un nepārtraukti ir jāatrodas telpā ar vāju dabīgo apgaismojumu, tiesas ieskatā tuvojas spīdzinošiem.

[14] Saskaņā ar Daugavgrīvas cietuma sniegto informāciju, kameras Nr.*/kameras numurs/* sanitārais mezgls nodrošināts ar metāla izlietni, keramisko klozetpodu ar skalojamo kasti un norobežots no kameras ar 1,5 m augstu ķieģeļu mūra sienu. Sanitārā mezgla kopējā platība ir 2,07 m^2 (1,8 x 1,15 m).

Izvērtējot minēto informāciju kopsakarā ar fotoattēliem, tiesa cietuma sniegtās ziņas atzīst par patiesām. Vienlaikus tiesa konstatē, ka norobežojuma durvju aila nav aprīkota ar durvju vērtni. Līdz ar to, norobežojums savu funkciju nespēj pildīt pilnā apmērā. Proti, šāds norobežojums nenodrošina pilnīgu privātumu dabisko vajadzību kārtošanas laikā. Kā to liecina fotoattēls lietas 90.lapā, no kameras vidus, kur atrodas galds, caur sanitārā mezgla durvju ailu ir labi saskatāms klozetpods.

Tiesa secina, ka sanitārā mezgla norobežojums kamerā Nr.*/kameras numurs/* nepilda savas funkcijas, kas nozīmē cilvēka pamattiesību aizskārumu.

[15] Pieteicējs norāda, ka turēts kamerā, kurā ir antisanitāri apstākļi, proti, savairojušās skudras.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 77.panta pirmā daļa noteic, ka notiesātajiem, kuri izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādēs, nodrošināmi epidemioloģiskās drošības un higiēnas noteikumiem atbilstoši sadzīves apstākļi.

No minētajām tiesību normām izriet valsts pozitīvs pienākums nodrošināt cietumos tādus sadzīves apstākļus, kas atbilst higiēnas noteikumiem, tātad, arī cietumos veikt kaitīgo kukaiņu izplatīšanās profilakses pasākumus, to iznīcināšanu. Ja šī pienākuma neveikšana, neatkarīgi no iestādes nodoma, ir cēlonis būtiskam ieslodzītā tiesību aizskārumam, konstatējama iestādes prettiesiska faktiskā rīcība (bezdarbība).

Būtiskuma kritērija noteikšanā nozīme ir aizskāruma apstākļu vērtējumam kopumā. Piemēram, atsevišķi novēroti insekti nebūtu pamats iestādes rīcības prettiesiskuma un atlīdzinājuma pamata konstatēšanai.

Konkrētajā gadījumā tiesa ņem vērā, ka saskaņā ar Jēkabpils cietuma iesniegtajiem pierādījumiem administrācija regulāri veic dezinsekcijas un deratizācijas pasākumus trešajā vienībā, tostarp, kamerā Nr.*/kameras numurs/*. Šādi pasākumi ir veikti arī periodā, kad minētajā kamerā uzturējās pieteicējs.

Pieteicēja paskaidrojumus, ka strīdus periodā kamerā Nr.*/kameras numurs/* bija savairojušās skudras, neapstiprina citi lietas materiāli, tādēļ tiesa šo apstākli atzīst par nepierādītu.

[16] Apkopojot minēto, tiesa atzīst par prettiesisku Jēkabpils cietuma faktisko rīcību, laika posmā no 2012.gada 23.aprīļa līdz 2012.gada 12.septembrim nenodrošinot kamerā Nr.*/kameras numurs/* pietiekamu dabisko apgaismojumu, kā arī pietiekamu sanitārā mezgla norobežojumu.

[17] Satversmes 92.panta trešais teikums noteic, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

Administratīvā procesa likuma 92.pants paredz, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) 8.panta pirmo daļu personiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir kaitējums, kas ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvībai, fiziskajai integritātei, veselībai, brīvībai, godam un cieņai, personiskam un ģimenes noslēpumam vai komercnoslēpumam, autortiesībām vai citām nemantiskajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm.

Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 9.pantu morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir personiskais kaitējums, kas izpaužas kā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 11.panta otro un trešo daļu, personiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats tiek pierādīts ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt personiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru un to pamatot. Morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums. Privātpersonai ir pienākums norādīt morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 14.pantu, personisko un morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

Personiskā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 5000 latiem. Ja nodarīts smags personiskais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 7000 latiem, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 20 000 latiem.

Morālā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 3000 latiem. Ja nodarīts smags morālais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 5000 latiem, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 20 000 latiem.

Ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, personiskā kaitējuma, tai skaitā morālā kaitējuma, patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt iestādes rakstveida vai publiska atvainošanās.

[18] Tiesa konstatē, ka nenodrošinot kamerā, kurā pieteicējs ilgstoši uzturējās, pietiekamu dabisko apgaismojumu un sanitārā mezgla norobežojumu, ir noticis pieteicēja tiesību aizskārums, turklāt, no lietā esošiem pierādījumiem izriet, ka sanitārā mezgla nepietiekamā norobežojuma gadījumā varētu būt nodarīts arī kaitējums pieteicēja godam un cieņai.

Tomēr, kā jau minēts iepriekš, tiesību normas personiskā kaitējuma gadījumā paredz pierādīšanu ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem. Tātad, ir nepietiekami, ka pieteicēja gods un cieņa lietā konstatētajos apstākļos varēja tikt aizskarti, bet gan ir jānonāk pie konkrēta uz pierādījumiem balstīta secinājuma, ka šāds kaitējums patiešām ir nodarīts. Tā kā pieteicējs, izņemot savus paskaidrojumus, kas nav patstāvīgs pierādīšanas līdzeklis, nav iesniedzis nekādus pierādījumus par personiskā kaitējuma nodarīšanu, tiesa šajā daļā pieteikumu uzskata par noraidāmu.

Savukārt morālā kaitējuma pamats konkrētajā lietā ir pierādīts, jo, kā jau minēts iepriekš, lietā ir pierādīts pieteicēja ar likumu aizsargāto interešu aizskārums. Turklāt, tiesas vērtējumā lietā konstatētā aizskāruma būtiskums ir tāds, ka par adekvātu nav atzīstama atvainošanās. Līdz ar to lietā ir apspriežams jautājums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu naudā.

[19] Administratīvo tiesu praksē, atzīstot cilvēka cieņai neatbilstošu personu turēšanas apstākļu esību, piespriestais atlīdzinājums svārstās no 150 latiem līdz pat 2500 latiem. Piemēram, Administratīvā apgabaltiesa, atzīstot par prettiesisku Valsts policijas Ventspils pilsētas un rajona policijas pārvaldes Īslaicīgās aizturēšanas izolatora faktisko rīcību, 145 dienas nenodrošinot personai tiesības uz ikdienas pastaigu, kā arī cilvēka cieņai atbilstošus turēšanas apstākļus, kā arī nepamatoti ierobežojot tiesības uz saraksti un sazināšanos pa telefonu, personai nodarīto morālo kaitējumu novērtēja Ls 2500 apmērā. Turklāt šajā lietā pieteicējam nodarītais kaitējums tika atzīts par smagu (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2011. gada 29. aprīļa spriedumu lietā Nr. A42583206*). Savukārt, atzīstot par prettiesisku Jēkabpils cietuma administrācijas faktisko rīcību, desmit dienas turot personu soda izolatorā, kurā nebija pienācīga apgaismojuma un cilvēka cieņai atbilstošu turēšanas apstākļu, tiesa personai nodarīto morālo kaitējumu novērtēja Ls 200 apmērā, neatzīstot šo kaitējumu par smagu (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 8.jūlija spriedumu lietā Nr. A42645308*). Vienlaikus abās minētajās lietās tika konstatēts, ka, kārtojot dabiskās vajadzības un veicot personisko higiēnu, nav nodrošināts privātums.

Administratīvā rajona tiesa, atzīstot par prettiesisku Valsts policijas faktisko rīcību, nenodrošinot īslaicīgās aizturēšanas izolatorā iespēju izmantot pastaigas svaigā gaisā, nenodrošinot atsevišķu guļamvietu (9 dienas), nodrošinot pietiekamu apgaismojumu kamerās, ūdens padevi un sanitāro mezglu, bet tā vietā kamerās novietojot plastmasas spaiņus dabisko vajadzību kārtošanai (seši dažādi periodi, katrs vienas nedēļas garumā un ilgāk), piesprieda morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 1000 apmērā *(sk. Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 12.marta spriedumu lietā Nr.A420348212)*.

Ņemot vērā minēto, tiesa uzskata, ka ir pamats pieteicēja prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu apmierināt daļā, atlīdzinot viņam morālo kaitējumu Ls 300 apmērā. Tiesas ieskatā šāds atlīdzinājums ir atbilstošs pieteicēja aizskarto tiesību nozīmīgumam un smagumam, kā arī aizskārumu kopumam un ilgumam.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251., 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda:

daļēji apmierināt *J.M.* pieteikumu.

Atzīt par prettiesisku Jēkabpils cietuma faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam Jēkabpils cietuma trešās vienības kamerā Nr.*/kameras numurs/* laika posmā no 2012.gada 23.aprīļa līdz 2012.gada 12.septembrim pietiekamu dabisko apgaismojumu, kā arī pietiekamu sanitārā mezgla norobežojumu.

Uzlikt pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt *J.M.* nodarīto morālo kaitējumu Ls 300 (trīs simti latu) apmērā.

Noraidīt *J.M.* pieteikumu pārējā daļā.

Piespriest no Latvijas Republikas par labu valsts budžetam valsts nodevu Ls 20 (divdesmit latu) apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Tiesnesis (*personiskais paraksts*) M.Šļakota

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās rajona tiesas tiesnesis M.Šļakota
Rēzeknē 2013.gada 14.augustā

Šis dokuments ir parakstīts elektroniski ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.